

1) Zdefiniuj i krótko scharakteryzuj pojęcia: nauka, wiedza, teoria i praktyka.

Nauka to ogół czynności (zbiór ludzkich działań, proces) składających się na działalność badawczą, której rezultatem jest wiedza, przy użyciu metod przyjętych za poprawne w danym czasie i danej dziedzinie działalności, pozwalających na obiektywne i uporządkowane poznanie danej dziedziny rzeczywistości. W treść pojęcia nauka wlicza się trzy elementy jednocześnie: naukę jako instytucję, naukę jako zasób wiedzy i naukę jako metodę.

Wiedza - ogół informacji o rzeczywistości, wraz z umiejętnością ich wykorzystania.

Teoria naukowa to całość logicznie spójnych uogólnień, wywnioskowanych na podstawie ustalonych faktów naukowych i powiązanych z dotychczasowym stanem nauki. Ma na celu wyjaśnienie przyczyny lub układu przyczyn, warunków, okoliczności powstawania i określonego przebiegu danego zjawiska. Teoria naukowa jest najbardziej rzetelna, rygorystyczna i kompletną formą wiedzy naukowej.

Praktyka to świadome, celowe działanie wykonywane regularnie.

2) Co to jest paradygmat i jakie mamy paradygmaty w naukach społecznych?

Paradygmat to ogólny sposób widzenia świata decydujący o tym, jaki rodzaj pracy naukowej powinien być podejmowany i jakie wyniki są akceptowalne w danej epoce i w danym miejscu.

Paradygmaty w naukach społecznych:

funkcjonalistyczny – zakłada obiektywną naturę społeczeństwa jako konkretnego bytu; zjawiska społeczne zachodzą na drodze samoregulacji; należy dążyć do obiektywizmu i unikać wartościowania w prowadzonych badaniach,

interpretatywny – zakłada niestabilność i względność rzeczywistości społecznej; zjawiska społeczne są wynikiem wzajemnego oddziaływania różnych grup; ich ogląd zależy od miejsca i czasu obserwacji; badacz powinien interpretować zjawiska (subiektywizm),

radikalny strukturalizm – zakłada istnienie obiektywnej rzeczywistości społecznej, rola badacza polega na uświadamianiu społeczeństwa w oparciu o obiektywne opisy rzeczywistości w celu wskazania na grupy społeczne „uciśnione” i „hegemoniczne”,

radikalny humanizm – społeczeństwo nie jest bytem konkretnym; rola nauki sprowadza się do demaskowania fałszywych pułapek zbiorowej świadomości, pokazywania dróg do wyzwolenia czy tworzenia nowatorskich rozwiązań.

3) Podaj przykładowe klasyfikacje nauk i scharakteryzuj je.

Podział ze względu na przedmiot:

nauki formalne (abstrakcyjne) – zajmują się badaniem świata form (matematyka, logika),

nauki realne – badają rzeczywistość materialną (fizyka, historia).

Podział ze względu na szczegółowość:

nauki filozoficzne – poszukujące odpowiedzi na najbardziej ogólne pytania (filozofia nauk przyrodniczych)

nauki szczegółowe – zajmujące się odpowiedziami na pytania sprecyzowane

(chemia).

Podział ze względu na cele badawcze:

nauki czysto teoretyczne - dążą do wiernego odwzorowania rzeczywistości, jej

wyjaśniania i przewidywania zmian (biologia),

nauki praktyczne (stosowane) – poszukują rozwiązań usprawniających

funkcjonowanie rzeczywistości (medycyna),

- nauki idiograficzne – opisujące i wyjaśniające pojedyncze fakty (nauki o zarządzaniu),

- nauki nomotetyczne – poszukujące uniwersalnych praw (fizyka).

Podział ze względu na metody:

1) uzasadnienie twierdzeń bazowych:

nauki aprioryczne – w roli twierdzeń bazowych występują zdania a priori -

nie wymagające dowodzenia (logika),

nauki aposterioryczne – twierdzenia bazowe wynikają z obserwacji,

eksperymentu, doświadczenia (fizyka),

2) uzasadnienie twierdzeń pochodnych:

nauki dedukcyjne – wywodzą twierdzenia pochodne od twierdzeń ogólnych,

nauki empiryczne (indukcyjne) – na podstawie twierdzeń pochodnych

konstruują twierdzenia bazowe.

Podział ze względu na dojrzałość:

nauki I szczebla rozwoju – opis sporządza się na podstawie obserwacji

jednostkowych przypadków,

nauki II szczebla rozwoju – formułowane są prawa empiryczne na podstawie

obserwacji rzeczywistości,

nauki III szczebla rozwoju – tworzone są teorie dotyczące funkcjonowania

fragmentu rzeczywistości,

nauki IV szczebla rozwoju – formułuje się teorie ogólne zwane wielkimi.

4) Zdefiniuj ekonomie jako naukę i określ jej przedmiot i zakres.

Ekonomia (szerzej: nauki ekonomiczne) to nauka badająca sposoby wykorzystywania dostępnych zasobów przez człowieka w celu zaspokojenia jego potrzeb. Przedmiotem badań nauk ekonomicznych jest gospodarka rozumiana jako system złożony z wzajemnie powiązanych części. Nauki ekonomiczne budują swoje uogólnienia

na podstawie faktów i analizują fakty weryfikujące teorie. Fakty ekonomiczne nie mają charakteru „nagich” i uniwersalnych faktów. Są one zawsze powiązane z czasem i miejscem ich zaistnienia. Czas i miejsce wyznaczają zakres nauk ekonomicznych.

5) Scharakteryzuj dyscypliny nauk ekonomicznych.

Ekonomia bada zachowania ludzi oraz zachodzące między nimi interakcje w procesie gospodarowania w warunkach ograniczoności zasobów. W szczególności, do zakresu badań ekonomii należy:

- analiza sektora publicznego;
- analiza wzrostu, rozwoju i wahań koniunkturalnych gospodarki i jej poszczególnych sektorów;
- funkcjonowanie rynków;
- ekonomia przestrzenna;
- ekonomia międzynarodowa;
- teoretyczne podstawy polityki społeczno-ekonomicznej i sektorowej;
- historia myśli ekonomicznej;
- historia gospodarcza.

Finanse badają zjawiska związane z działalnością człowieka, w której to działalności występuje przepływ pieniądza, a więc przede wszystkim zjawiska związane ze sferą finansową gospodarki. Badania w zakresie finansów obejmują w szczególności analizę przyczyn i skutków przepływu pieniądza między podmiotami gospodarczymi. W szczególności, do obszaru badań finansów należą:

- w ujęciu podmiotowym: finanse publiczne, finanse przedsiębiorstw, finanse osobiste i gospodarstw domowych, instytucje finansowe, finanse międzynarodowe;
- w ujęciu funkcjonalnym: inwestowanie, pozyskiwanie kapitału, rynki finansowe, polityka finansowa, analiza i transfer ryzyka finansowego, redystrybucja środków finansowych.

Towaroznawstwo to nauka zajmująca się badaniem i oceną właściwości użytkowych towarów oraz czynników wpływających na jakość. Szerzej to nauka o właściwościach towarów, metodach ich badania i oceny, czynnikach, zjawiskach

i procesach rzutujących na jakość i wartość użytkową, o właściwym ukształtowaniu jakości wyrobów w sferach: przedprodukcyjnej, produkcyjnej i poprodukcyjnej.

Nauki o zarządzaniu zajmują się powstawaniem, funkcjonowaniem, przekształcaniem, rozwojem oraz współdziałaniem organizacji gospodarczych. Nauki o zarządzaniu obejmują zagadnienia, które mają wpływ na podejmowanie w organizacjach racjonalnych decyzji i sprawne ich funkcjonowanie, przyczyniając się do osiągnięcia ich celów.

6) Zdefiniuj pojęcia metody naukowej, metodyki oraz metodologii.

Metodą naukową nazywa się zorganizowane, systematyczne, zobiektywizowane, racjonalne i uporządkowane działania, które mają doprowadzić do osiągnięcia postawionego celu. Metody naukowe służą zdobywaniu wiedzy dotyczącej określonej dziedziny, która to wiedza jest racjonalnie uprawomocniona (uzasadniona), usystematyzowana, otwarta na korygowanie, zaspokajająca potrzeby poznawcze i aplikacyjne.

Metodyka:

- znawstwo metod działania,

- układ metod dobranych ze względu na operatywność i skuteczność wykonywania zgodnie z nimi jakiejś pracy w określonej dziedzinie.

Metodologia to nauka o metodach naukowych i stosowanych metodykach rozwiązywania problemów naukowych.

7) Sklasyfikuj metody naukowe wg znanych Ci kryteriów.

Ze względu na kolejność czynności badawczych metody badawcze dzieli się na:

1) metody gromadzenia materiału badawczego,

2) metody analizy zgromadzonego materiału badawczego.

Najpopularniejsze metody gromadzenia materiału badawczego to:

- przegląd literatury – dokonuje się go w celu ustalenia aktualnego stanu wiedzy oraz osadzenia własnego problemu badawczego w dotychczas sformułowanych teoriach (twierdzeniach),

- eksperyment - zbiór działań wzbudzających w obiektach materialnych określone reakcje i zjawiska w warunkach pozwalających kontrolować wszelkie istotne czynniki, które poddaje się dokładnej obserwacji,

- obserwacja – bierne przyglądanie się faktom, osobom, przedmiotom, zjawiskom w celu wykrycia określonych cech lub prawidłowości (dzieli się na bezpośrednią/uczestniczącą i pośrednią),

- badanie dokumentów – ściśle związane z obserwacją pośrednią, służy ustaleniu faktów „ex post” oraz sprzyja przewidywaniu i formułowaniu kierunków rozwoju danego procesu, zjawiska, podmiotu na gruncie ustalonego stanu,

- wywiad – polega na gromadzeniu wiedzy dzięki bezpośredniej rozmowie (zadawaniu pytań) zainteresowanego z badanym; wywiad standaryzowany – wszyscy badani odpowiadają na takie same pytania w tej samej kolejności;

wywiad niestandaryzowany – prowadzony jest według bieżąco pojawiających się potrzeb i intuicji badającego,

- ankieta – wykorzystanie formularza (kwestionariusza) zawierającego uporządkowany zestaw pytań oraz miejsca odpowiedzi, których osobście udziela badany.

PAPI (ang. Paper And Pencil Interview) to badania realizowane techniką ankietarskich

wywiadów osobistych/audytoryjnych „Face to Face”. Wywiad może być przeprowadzany w dowolnym miejscu a kwestionariusz do badania jest w formie papierowej. Pytania czytane są przez ankietera, który jednocześnie zapisuje odpowiedzi respondenta.

CAPI (ang. Computer Assisted Personal Interview) to metoda przeprowadzania wywiadów, w której wykorzystywany jest laptop. Metoda ta znakomicie sprawdza się w realizacji wywiadów w domu respondenta, w badaniach B2B oraz w testach w studio.

CATI (ang. Computer Assisted Telephone Interview) - wspomagany komputerowo wywiad telefoniczny; metoda zbierania informacji w badaniach rynku i opinii publicznej; wywiad z respondentem jest prowadzony przez telefon, a ankieter odczytuje pytania i notuje uzyskiwane odpowiedzi korzystając ze specjalnego skryptu komputerowego.

CAWI (ang. Computer Assisted Web Interviews) - badania prowadzone są za pomocą udostępnienia respondentom kwestionariusza internetowego. Większe poczucie anonimowości uczestników sprawia, iż narzędzie to okazuje się niezwykle przydatne do poruszania kwestii trudnych, drażliwych, wstydliwych. Internet umożliwia dotarcie do najróżniejszych, często bardzo wąskich grup respondentów. Realizacja badania trwa krócej niż w przypadku badań tradycyjnych i jest od nich tańsza.

Metody analizy materiału klasyfikujemy według różnych kryteriów.

Podział ze względu na zakres stosowania:

- metody ogólne
- metody szczegółowe.

Podział ze względu na tok rozumowania:

- metody dedukcyjne – wnioskowanie na podstawie założonego wcześniej zbioru przesłanek; jeśli jest przeprowadzone poprawnie, zaś zbiór przesłanek nie zawiera zdań fałszywych, to wnioski wyciągnięte w wyniku rozumowania dedukcyjnego są nieodparcie prawdziwe i nie można ich zasadnie zakwestionować; od ogółu do szczegółu,
- metody indukcyjne - wnioskowanie z prawdziwości racji (wniosków w szerokim znaczeniu tego słowa) o prawdziwości następstw (przesłanek w szerokim znaczeniu tego słowa); od szczegółu do ogółu,
- metody redukcyjne – wnioskowanie odbywa się za pomocą falsyfikacji przyjętych przypuszczeń o następstwach założonych przesłanek; niektórzy utożsamiają redukcję z indukcją

- metody abdukcyjne – wnioskowanie odbywa się na podstawie intuicji badacza wzbogaconej wiedzą dotychczasową.

Podział ze względu na charakter przedmiotu badania i uzyskiwanych wyników:

- metody ilościowe - metody badawcze, w których określa się parametry liczbowe (w odpowiednich jednostkach), charakteryzujących badane zjawisko lub obiekt badań; pojęcie odnosi się także do metod, w których wykorzystywany jest aparat matematyczny (także w stosunku do cech jakościowych przedmiotu badania),

- metody jakościowe - metody badawcze, w których określa się parametry niemierzalne charakteryzujące badane zjawisko lub obiekt badań; pojęcie odnosi się także do metod, w których wykorzystuje się analizę pojedynczych przypadków.

Podział ze względu na charakter badania:

- metody analizy strukturalnej – badają strukturę (budowę) przedmiotu badania,

- metody analizy przyczynowej – badają związki przyczynowo-skutkowe pomiędzy wyodrębnionymi składowymi danego przedmiotu (zjawiska) badania,

Specyficznymi metodami gromadzenia materiału badawczego, ale także jego analizy są metody eksperckie. Polegają one na zasięgnięciu opinii ekspertów o przedmiocie badania. W metodzie zwanej delficką opinią te konfrontuje się podając do wiadomości ekspertom i powtórnie się je weryfikuje.

8) Scharakteryzuj jakościowe metody badawcze i omów ich zastosowanie.

Metody jakościowe opierają się na założeniu, że do badania niektórych problemów lepiej nadają się pogłębione analizy mniejszej liczby przypadków, niż powierzchowne dużej. Ponadto zakładają, że wiele spraw lepiej bada się poprzez dogłębne zrozumienie rzeczywistości w oczach aktorów społecznych danej zbiorowości, niż poprzez wykorzystanie wcześniej przygotowanego modelu teoretycznego (jak zazwyczaj jest w metodach ilościowych). Przedstawiciele nurtu jakościowego wolą przeprowadzać badania terenowe, poprzez wielogodzinne nieustrukturyzowane wywiady, czy obserwację uczestniczącą, niż robić sondáže i ankiety. Interesuje ich odpowiedź na pytanie "dlaczego" w większym stopniu niż na pytanie "ile". Badania jakościowe są dominującą metodą w naukach o zarządzaniu. Rzadziej stosuje się je w ekonomii i finansach.

9) Scharakteryzuj ilościowe metody badawcze i omów ich zastosowanie.

Wśród metod ilościowych najpopularniejszymi w naukach ekonomicznych są metody statystyczne. Metody statystyczne stosuje się wszędzie tam, gdzie chodzi o poznanie prawidłowości w zakresie zjawisk masowych. Metody te charakteryzują się dużą liczebnością gromadzonych danych o badanym zjawisku, procesie, przedmiocie (prawo wielkich liczb). W metodach ilościowych metodami gromadzenia materiału badawczego są przegląd literatury statystycznej (raporty, spisy, roczniki statystyczne) oraz ankietowanie.

10) Omów wady i zalety studium przypadku jako metody badawczej.

Zalety badania przypadku:

- rozwijanie technicznych, społecznych i konceptualnych umiejętności,
- budowanie linearnych, nielinearnych i kontekstualnych umiejętności,
- dostosowanie do możliwych zniekształceń danych,
- lepsze zrozumienie siebie i innych,

- rozwijanie umiejętności wyrażania własnych myśli,
- doskonalenie spontanicznych i refleksyjnych konkluzji.

Zastosowanie studium przypadku umożliwia:

- tworzenie i weryfikacje różnorodnych teorii poprzez porównania oraz poszukiwania podobieństw i różnic między zbieranymi faktami,
- głębokie wejście w obserwowane zjawiska i przez to lepsze ich zrozumienie i interpretowanie,
- ułatwienie identyfikacji i klasyfikacji obserwowanych kategorii oraz wskazanie relacji między nimi.

11) Scharakteryzuj czynniki wpływające na wybór metody naukowej.

Na wybór metody badawczej wpływ ma przede wszystkim stanowisko badawcze.

Rodzaje stanowisk badawczych

Kryterium	Stanowisko badawcze			
	Pozytywistyczne	Realistyczne	Krytyczne	Konstruktywistyczne
Ontologia	Naiwny realizm, rzeczywistość jest realna i poznawalna	Krytyczny realizm , rzeczywistość jest realna, ale jest poznawalna jedynie probabilistycznie	Historyczny realizm , rzeczywistość kształtuje się jako wypadkowa oddziaływania społ., ekonomicznego, etnicznego, kulturowego, politycznego i wyznawanych wartości	Krytyczny relatywizm , Istnieje wiele lokalnych i specyficznie konstruowanych rzeczywistości
Epistemologia	Obiektywizm , należy poszukiwać prawdy absolutnej	Zmodyfikowany obiektywizm , należy poszukiwać prawdopodobnej prawdy	Subiektywizm , należy poszukiwać podzielanych wartości	Subiektywizm , należy poszukiwać sił kreujących
Metodyki	Eksperymenty i badania ilościowe , badania reprezentatywne	Badanie przypadków i wywiady , triangulacja i interpretacja źródeł metodami ilościowymi i jakościowymi	Badanie w działaniu , badacz jest podmiotem intelektualnie aktywnym, który zmienia społeczny świat swoją interwencją	Hermenetyka i dialektyka , badacz jest zaangażowanym uczestnikiem, który odkrywa otaczający świat

12) Omów warunki uznania określonej teorii za naukową.

Teoria, aby móc być uznana za naukową, musi spełniać następujące kryteria:

- musi zostać ogłoszona publicznie i musi być możliwe zapoznanie się szerokiej społeczności z treścią teorii; nauki nie uprawia się w cieniu gabinetów,

- teoria musi czynić przewidywania, im bardziej spektakularne tym lepiej; im bardziej precyzyjnie teoria przewiduje wyniki doświadczeń lub konsekwencje zdarzeń, tym bardziej jest ona podatna na falsyfikacje,
- przewidywania teorii muszą być zgodne z uznanymi za obowiązujące teoriami i wiedzą; kryterium to jest nieostry, gdyż można wyobrazić sobie rewolucyjną teorię

wypowiadając przewidywania o szerokim zakresie i kompletnie negującą istniejącą wiedzę,

- falsyfikowalność – jeśli hipoteza posiada powyżej wymienione cechy, to aby być teorią naukową, musi dopuszczać efektywnie falsyfikowalność, to znaczy musi w ramach tej teorii istnieć przewidywany wynik eksperymentu, wyjaśnienie zjawiska lub konsekwencji zdarzenia, który umożliwia stwierdzenie, że teoria jest błędna.

13) Scharakteryzuj strukturę procesu naukowego.

Struktura procesu naukowego:

- 1) świadome zdefiniowanie stanu niezaspokojenia z tytułu braków w zakresie rozwiązania problemu naukowego,
- 2) budowa wstępnego studium, jako podstawy rozwiązywalności problemu naukowego,
- 3) wykonanie operacji naukowych umożliwiających sprawne rozwiązanie problemu,
- 4) spisanie sprawozdania z działalności naukowej zawierającego prezentację osiągniętych rezultatów naukowych wraz z uzasadnieniem zasad wewnętrznej weryfikacji i falsyfikacji rezultatów,
- 5) ogłoszenie do publicznej wiadomości sprawozdania z działalności naukowej i poddaniu tym razem zewnętrznej weryfikacji i falsyfikacji rezultatów badań
- 6) potwierdzenie wartości aktywności naukowej na polu badawczym jako wyniku wewnętrznej i zewnętrznej falsyfikacji w zakresie dopuszczenia wyników badań do istoty paradygmatu.

14) Zdefiniuj i sklasyfikuj pojęcie problemu badawczego.

Problem poznawczy można scharakteryzować jako trudność w obszarze wprowadzenia, usunięcia, zmiany lub zamknięcia określonego stanu niewiedzy i pewności co do faktu jej istnienia. Nie każdy problem poznawczy jest problemem naukowym.

O naukowości problemu poznawczego świadczą następujące cechy:

- _ zawieranie oraz opisywanie stanu niewiedzy naukowej bądź istniejącej niepewności z dotychczasowym dorobkiem,
- _ istotność naukowa stanu niewiedzy lub niepewności z dotychczasowym dorobkiem,
- _ obiektywność naukowa stanu niewiedzy lub niepewności z dotychczasowym dorobkiem,
- _ perspektywa postępu w nauce na skutek otwarcia, zmiany lub zamknięcia problemu badawczego,
- _ zgodność z paradygmatem prowadzenia procesu naukowego,
- _ podatność na rozwiązywalność wobec istniejącego stanu niewiedzy lub niepewności z dotychczasowym dorobkiem,

_ postęp w zakresie użyteczności społecznej (praktyka, dydaktyka, światopogląd),

_ oraz innowacyjność, która przełoży się na postępowe zmiany w istniejącym systemie społecznym.

Struktura funkcjonowania

Zakres przedmiotowy

Zakres rzeczowy

Problemy poznawcze

-eksploracyjne,

-klasyfikacyjne,

-wyjaśnienia.

Problemy idiograficzne

dotyczące twierdzeń o

strukturze (składnikach)

przedmiotu badania

Problemy jednostkowe

dotyczące wybranego,

pojedynczego przedmiotu np.

danego przedsiębiorstwa

Problemy aksjologiczne

-identyfikacyjne,

-oceniające,

-wyceniające.

Problemy nomotetyczne

dotyczące twierdzeń o

związkach (relacjach) między

składnikami (zmiennymi)

Problemy stochastyczne

dotyczące zbioru przedmiotów

o wyróżnionych lub rozmytych

granicach np. branża

Problemy normatywne

-postulacji,

-optymalizacji,

-realizacji.

Problemy systemowe

dotyczące twierdzeń o

zorganizowanych przedmiotach

i ich stosunkach z otoczeniem

Problemy uniwersalne

dotyczące wyróżnionego

uniwersum np. przedsiębiorstw

jako kategorii

15) Omów zastosowanie pytań i hipotez badawczych.

Rozwiązywanie problemów naukowych (osiąganie celów) najczęściej odbywa się na drodze weryfikacji hipotez naukowych (badawczych). Weryfikacja może być pozytywna – confirmacja hipotezy, lub negatywna – falsyfikacja hipotezy. Hipotezy badawcze powinny być sformułowane bardzo klarownie i jednoznacznie.

Muszą być weryfikowalne. W tym celu należy unikać wartościowania bez możliwości pomiaru np. „dobrym sposobem jest...”, „przedsiębiorstwo rozwija się dynamicznie...”, „odpowiednio ukształtowany łańcuch dostaw...”. Hipotezy nie mogą zawierać także stwierdzeń postulujących np. „przedsiębiorstwo powinno...”, „należy wykonać...” itp. Nieco odmiennym podejściem metodycznym jest formułowanie zamiast hipotez pytań badawczych. Podejmując badanie badacz stara się na to pytanie odpowiedzieć.

Pytania stawia się:

_ tam, gdzie postawienie jednoznacznej hipotezy jest niemożliwe (niewystarczająca wiedza wstępna o przedmiocie badania np. czy na Marsie jest woda?),

_ lub tam gdzie poszukujemy rozwiązań w dotychczasowej literaturze np. Na czym polega upadłość przedsiębiorstwa?

16) Wymień i opisz możliwe rezultaty rozwiązania problemu badawczego.

Rezultatem weryfikacji hipotez badawczych lub odpowiedzi na pytania badawcze

(rozwiązaniem problemu badawczego) jest:

_ ustalenie nowych faktów naukowych – rozpoznanie nowych elementów przedmiotu badania w ujęciu statycznym (np. wykrycie nowych cząstek elementarnych),

_ ustalenie nowych twierdzeń naukowych – są to zdania zawierające sąd oznajmujący, wartościujący lub dyrektywny; twierdzenie zazwyczaj dotyczy relacji przyczynowo-skutkowych pomiędzy elementami badanego przedmiotu (w czasie i w przestrzeni),

_ ustalenie nowych praw i prawidłowości funkcjonowania rzeczywistości – jest to najczęściej zespół twierdzeń oznajmujących wyjaśniających reakcje przedmiotu

badania na określone zmiany.

Najdojrzałym rezultatem badania naukowego jest nowa teoria czyli zestawienie faktów, twierdzeń i praw w jednym modelu tłumaczącym w sposób kompletny i spójny funkcjonowanie danego odcinka rzeczywistości.

17) Scharakteryzuj triadę: przegląd literatury, badania empiryczne, wnioski.

Każdy proces naukowy winien rozpoczynać się przeglądem literatury.

Studia literaturowe umożliwiają:

- _ rozpoznanie dotychczasowego dorobku w danej problematyce,
- _ sformułowanie niebanalnego problemu badawczego,
- _ pozyskanie informacji wykorzystywanych w kompilacyjnym potwierdzeniu hipotez badawczych,
- _ osadzenie rezultatu procesu badawczego w literaturze przedmiotu.

Uwagi dotyczące doboru literatury:

- _ przy doborze literatury należy brać pod uwagę przede wszystkim opracowania znanych autorów opublikowane w wydawnictwach lub czasopismach cieszących się dużym prestiżem naukowym,
- _ dla uzyskania wszechstronnego obrazu dotychczasowej wiedzy w określonej problematyce powinno się studiować także literaturę zagraniczną powstałą zwłaszcza w tych krajach, które przodują w danej dyscyplinie,
- _ analiza dotychczasowego dorobku naukowego musi mieć charakter krytyczny, nawet do dzieł uznanych autorytetów naukowych; badacz powinien wykazywać swój stosunek do twierdzeń i metod badawczych przedstawianych przez innych autorów oraz wykazywać się samodzielnością myślenia; krytycyzm i sceptycyzm powinny być nieodzownymi cechami każdego uczonego,
- _ kompilacja wiedzy pozyskanej ze studiów literaturowych nie powinna być ograniczana do prezentacji stanu wiedzy; obowiązkiem badacza jest zestawiać różne punkty widzenia, komentować je i uzasadniać własne twierdzenia.

Dopiero badacz „oczytany” i „uświadomiony” może zaplanować i wykonać własne badania empiryczne. Służą one weryfikacji hipotez lub odpowiedzi na pytania badawcze.

Ostatnim etapem procesu naukowego jest wyciąganie wniosków. Wnioski należy wyciągać nie tylko na podstawie badań empirycznych, ale także przeprowadzonej dyskusji nad literaturą. Konfrontacja badań teoretycznych i empirycznych prowadzi do rozwoju każdej nauki.

18) Na czym polega popularyzacja badań naukowych i ochrona ich wyników?

Popularyzacja nauki (wiedzy) to działania mające na celu uprzyśtępnienie wyników badań naukowych oraz przedstawienie problemów nauki szerokiej publiczności, podejmowane poza systemem szkolnictwa, jako jego uzupełnienie i wzbogacenie.

Na popularyzację nauki składają się dwa etapy:

- 1) poddanie wyników własnego procesu naukowego pod dyskusję środowiska naukowego,
- 2) upowszechnienie zaakceptowanych przez środowisko wyników w szeroko pojętej praktyce.

Większość publikacji, wykładów, szkoleń, wystaw itp. to oryginalne utwory ich autorów i podlegają ochronie ustawa o prawach autorskich.

Prawa autorskie dzieli się na:

1) formalne – obejmują prawo wiązania nazwiska określonego autora i jego wydawcy z określonym utworem; są niezbywalne i przypisane określonemu autorowi i wydawnictwu (uczelni, instytucji szkoleniowej); obowiązują wieczyście,

2) materialne – pozwalające czerpać korzyści z utworu; prawa materialne są zbywalne i podzielne według stosownych umów pomiędzy autorem, wydawnictwem itd.; obowiązują przez cały czas życia twórcy i 70 lat po jego śmierci.

Naruszenie praw autorskich powoduje odpowiedzialność karną (grzywną i do 2 lat pozbawienia wolności) i cywilną (odszkodowanie dla właściciela praw majątkowych).

19) Scharakteryzuj strukturę pracy dyplomowej (magisterskiej).

Cykl działania zorganizowanego przy pisaniu prac dyplomowych

1. Faza diagnozy:

- ogólna charakterystyka tematu,
- sformułowanie problemów, celów, hipotez i pytań badawczych pracy,
- ustalenie ograniczeń w realizacji tematu,
- ustalenie planu pracy oraz ram czasowych.

2. Faza poszukiwan:

- rozpoznanie istotności tematu pracy na podstawie dostępnej literatury przedmiotu,
- ustalenie metod badawczych,
- konsultacje koncepcji pracy.

3. Faza decyzji:

- weryfikacja praktyczna możliwości realizacji celów pracy,
- przygotowanie części nieoryginalnej (teoretycznej) pracy,
- przeprowadzenie badań własnych (weryfikacja hipotez badawczych),
- przygotowanie części oryginalnej (praktycznej) pracy,
- sformułowanie wstępu i wprowadzenia.

Strukturyzacja pracy dyplomowej

1. Wstęp

a) wprowadzenie – zawiera nawiązanie do tematu pracy, wskazuje na istotność podjętych problemów badawczych,

- b) sformułowanie problemu badawczego, celów i hipotez badawczych pracy,
- c) wskazanie na użyte metody badawcze,
- d) streszczenie,
- e) ujawnienie zakresu wykorzystanej literatury oraz źródła danych empirycznych.

2. Część nieoryginalna (teoretyczna) pracy:

składa się z 2-3 rozdziałów,

kolejne rozdziały powinny zawierać wyniki analizy literatury przedmiotu dotyczące celów szczegółowych pracy prezentując problematykę od ogółu do szczegółu (dedukcyjnie),

konstrukcja rozdziałów powinna być prosta, czytelna i proporcjonalna np. „3 na 3” lub „4 na 4”; w pracach na poziomie magisterskim nie należy stosować bardziej szczegółowego podziału,

zawartość każdego rozdziału najlepiej kształtować według reguły: definicje, klasyfikacja, charakterystyka,

pisząc tę część pracy należy prowadzić krytyczną dyskusję naukową i odnosić się w rozważaniach do przyjętych celów, hipotez i pytań badawczych – co z rozważań teoretycznych wynika dla realizacji koncepcji pracy?

3. Część oryginalna (praktyczna) pracy:

na poziomie magisterskim najczęściej obejmuje studium przypadku, rzadziej badania ankietowe i ich analizę, najrzadziej analizę statystyczną danych zagregowanych (branżowych, sektorowych itp.),

składa się z 3 do 4 podrozdziałów; pierwszy to charakterystyka przedmiotu (obszaru i zakresu) badania, kolejne uporządkowane są według szczegółowości analizy,

dane empiryczne muszą być adekwatne do problemu badawczego, aktualne i rzetelne.

4. Zakończenie:

- wnioski z części oryginalnej pracy z odniesieniem do części nieoryginalnej – powiązania, różnice, nowe spostrzeżenia,
- odniesienie się do realizacji celów, weryfikacji hipotez i rozwiązania problemów badawczych,
- wskazanie na oryginalność pracy oraz jej ewentualne zastosowanie.

5. Spisy tabel i rysunków

6. Spis literatury (bibliografia) – alfabetycznie w podziale na literaturę zwartą, publikacje ciągłe, literaturę normatywną i elektroniczną (wspólna numeracja)

7. Załączniki

20) Omów źródła wiedzy wykorzystywane w przygotowaniu pracy dyplomowej (magisterskiej).

Źródła wiedzy:

_ preferowanym źródłem są publikacje naukowe, czyli monografie naukowe wielu i jednego autora, a także czasopisma naukowe (w tym w wersji elektronicznej),

_ podstawowym źródłem na poziomie pracy magisterskiej są podręczniki akademickie,

_ bardzo dobrym źródłem są publikacje popularno-naukowe i fachowe, czyli czasopisma nierecenzowane i adresowane do praktyki gospodarczej,

_ jako źródła uzupełniające należy traktować przepisy prawa oraz treści zawarte na nieweryfikowanych stronach internetowych.